

DEO OPTIMO MAX.

UNI ET TRINO,

VIRGINI DEI-PARÆ, ET S. LUCÆ Orthodoxorum Medicorum Patrono.

QUÆSTIO MEDICA,

CARDINALITIIS DISPUTATIONIBUS manè discutienda, in Scholis Medicorum, die Jovis primo mensis Aprilis, anno Domini M. DCC. LI.

M. JULIANO BUSSON, Doctore Medico, Præside.

An cibus deterior, sed jucundus & assuetus, meliori, sed ingrato & inassueto, potior?

I.

INTER primævos Philosophiæ cultores plurimi, suprà vulgus hominum, divini cujusdam afflatûs participes fuisse videntur. Quidquid poterant & acerrima mentis acies & excelsum ingenium, id perfecerunt summi illi viri; quibus annumerandum esse Medicorum Principem Hippocratem nemo sanè negaverit. Is enim tantam in Apollinis Arte meruit laudem, ut divini honores à concivibus, ob servatam patriam, vivo ipsi adscripti fuerint. Tam singulari diligentiâ varias naturæ leges indagavit, ut ipsam operantem quasi inspexisse dici possit.

Quæ pandidit oracula longâ sæculorum serie comprobata sunt; & reapsè opera ejus aliquod θεῖον redolere videntur. Etiamsi tot pulcherrimis in Physicâ, in Chemiâ & in Anatomiâ inventis superbiat nunc Medicina, haud ferè rectiùs quam veterum dogmata ægrorum curationi conducunt. Et certè cum Philosophi per ἀνάλυσιν tantùm, id est à compositis ad simpliciora, à posterioribus ad priora progrediendo, abditiores rerum causas attingere queant, mirum videri non debet, Medico tam necessaria esse & observationes & experimenta, ut rectè ratiocinari possit, hominumque saluti invigilare. In hâc verò parte plerisque scientiis palmam præripit Medicina, cum ferè nulla sit quæ tanto observationum numero stabilitam esse gloriari possit.

Hancce calcando viam, quæstionem hîc propositam jam solverat Hippocrates, in Libro verborum pondere, sententiarumque gravitate percelebri (a) ubi sic legere est: τὸ σμικρῷ χεῖρον, καὶ πόμα, καὶ σιτίον, ἥδιον δὲ, τῶν βελτιόνων μὲν, ἀηδεστέρων δὲ, μᾶλλον αἱρετέον. *Paulò deterior & potus & cibus, jucundior autem, eligendus potiùs, quàm meliores quidem, sed ingratiores.* Cum naturæ leges investigare, ipsisque inservire, præcipuum sit Medici munus, inter varia præscribenda ipsi apprimè distinguenda sunt quæ majori cum corpore analogiâ gaudent.

(a) Hipp. Aphor. Sect. II. Aph. 38.

II.

PER sanitatem intelligitur status ille in quo ritè functiones perficiuntur. Quantoperè differat hic corporis status, pro ratione ætatis, sexûs & regionis norunt omnes. Verùm quod adhuc Medicis peculiariter annotandum, sua cuique est sanitas, id est sua cuique singularis constitutio, quam ἰδιοσυγκρασίαν vocavere antiquiores Artis Magistri. Ideò corpora quæ maximè differunt tum in solidis tum in fluidis quibus conflantur, singula tamen esse sana poterunt. Indè orta celebris illa de temperamentis doctrina, quam meritò tanti fecere majores nostri. Sed & aliundè quot discrimina à diversis fibrarum vi & elatere, vario viscerum robore, nervorum acutiori sensu, succorum *digestivorum* ἐνέργεια, aut peculiari quâdam indole, &c. oriri non possunt? Quis hæc omnia limitibus definire auderet. Hinc promulgare leges ὑγιεινῆς, quæ prosint omnibus (a) difficile admodùm. Ingesta eadem oppositos interdùm producunt effectus, in iis etiam qui idem observant vitæ genus. Unusquisque perfectâ fruitur sanitate, licet diversus omninò sit apud homines usus rerum non naturalium; quam vivendi normam si vicissim mutarent inter se, brevì exsurgeret tetra morborum cohors. Ex his patet quanti sit momenti ea ciborum potulentorumque genera præferre, quæ magis huic aut illi corpori affinia deprehenduntur.

(a) Swalv. Querel. ventricul. p. 102, 103.

III.

OMNI igitur arte atque operâ in id incumbere debet Medicus, ut peculiarem uniuscujusque constitutionem noscere, aut saltem ea quæ cuique homini magis congrua sint definire queat. Vix autem salutarem hunc attinget scopum nisi experientiâ & observatione fretus; advertendo scilicet ad varia signa quibus indicantur alimentorum genera diversis corporibus accommodatiora. Inter hæc verò signa nulla forsan majori curâ Medico annotanda sunt, quam jucunditas è cibis percepta & iis utendi consuetudo.

IV.

ADEO stupendum est mentis cum corpore consortium, ut in toto terrarum orbe nihil forsan magis Creatoris omnipotentiam patefaciat. Secundùm hujusce conjunctionis leges agunt in se vicissim & anima & corpus. Pro variis igitur animi pathematibus variè agitantur vel oscillant fibræ. In gaudio v. g. auctâ vi cordis & arteriarum, & forsan aucto ipsiusmet cerebri (a) motu, majori impetu propellitur sanguis; liquor ille sicut & cæteri ex eo geniti, ulteriorem proindè adipiscuntur fluiditatis gradum, faciliùsque minima vascula permeant;

(a) Vid. Dissert. Doctor. Schlichting, *De motu cerebri*. Mem. présent. à l'Acad. des Sciences, Tom. I. pag. 113.

blandè contremiscunt fibrillæ, diffunditur undequaque jucunditatis sensus, totumque corpus, vel in minimis particulis, vivit, viget, sentit & exultat (*b*). Contrarium sanè accidit in mœrore. Cibus ergò voluptuosè gustûs organum afficiens, vehementerque appetitus, multò meliùs salivâ subigitur & quasi arctiùs in ventriculo fovetur, faciliùs à variis succis *digestivis* solvitur, in chylumque mutatur. Undè si quid inest vitii brevì corrigitur. Insalubritas enim non æque offendit ac demulcet suavitas (*c*). Cibi verò aliundè euchymi, sed injucundi, ventriculi & intestinorum vim & actionem, liquorumque dissolventium ἐνέργειαν eludunt. Si autem nauseabundi, horroris quemdam incutiunt sensum, ità subvertitur ventriculus ut ingenti conatu ferè sinceri evomantur. Jam verò certum est illud voluptatis genus è cibis non percipi ab animâ, nisi quòd consequatur certam in corpore, quæ ab effectu grata dicitur, impressionem; quæ quidem majoris cibos inter & corpus affinitatis indicium est. Sunt enim homines debilissimâ temperie præditi, qui, vehementer crassiora solidioraque appetentes alimenta, feliciùs ea concoquunt, quàm aliud quodlibet cibi genus minùs ipsis jucundum. Adeò frequens est istud phænomenon, ut hujusce generis exempla hîc recensere prorsùs inutile foret (*d*). Hinc naturæ diligentissimus explorator Hippocrates, ægrotis gratificandum esse censet (*e*) in cibo, potu & obsoniis quæ maxime concupiscunt; modò damnum evidens indè non accessurum sit, aut saltem facilè resarciri possit. *Duplex utilitas*, ait Galenus, (*f*) *habetur ex indulgentiâ erga ægrum in his quæ sunt citra illius jacturam: altera quod in cibis meliùs concoquit, in potibus sitis sedatur, ex odoribus somnus conciliatur, ex balneo quies, virtusque restauratur: altera est amor ægri erga Medicum & observantia quâ fit ut illi in omnibus pareat.*

Quanta sit consuetudinis vis, ratione eorum quæ sanitati conducunt, vix concipi potest; undè tritum illud verissimumque adagium: *consuetudo est altera natura* (*g*), quæ quidem priorem mutare valet. Consistit autem in habitu quodam acquisito præcipuè à repetitâ fibrarum actione; vel secundum Clariss. Stahlium (*h*) consuetudo est habilitas vel celeritas singularis ad varias actiones tam suscipiendas quam exercendas. Cum semel consequenter ad repetitos illos actus, determinatum quemdam statum adeptum est corpus, tunc ab assueto more recedere quocumque modo, periculosum esse monstrant & ratio & experientia. Non immeritò sanè, ait Galenus (*i*) consuetudinem esse signum & interdùm causam naturalis alicujus proprietatis. Cibis crudis tenacibus & inconditis, peculiaribusque quibusdam potionibus indulgere assueti, si diversis deinde alimentorum potulentorumque generibus, quantumvis melioribus, uti velint, (*k*) nocivam experientur alterationem. Fuerunt quidam, ut fertur de Mithridate (*l*), ita toxicis assueti, ut nullum ex iis perciperent incommodum. Non infrequens est homines videre, qui quotidiè devorent 60 aut 70 laudani grana, cujus quinque aut sex inassuetos interimerent. Assa fœtida, σίλφιον Dioscoridis, à cujus odore abhorremus, in deliciis erat apud antiquos (*m*), ut nunc apud Persas; contrà verò mali citrei ingratissimus ipsis erat odor. Fertur (*n*) Ducem quemdam Atheniensium saltare solitum, cum præ novæ dignitatis decore, istud exercitii genus frequentare nequivisset, coactum esse aliquoties repentè tripudiare, forti totius corporis concussione ac tremore deprehensum. Nonne quotidiè videmus tenellas virgines delicatulum pectus impunè rigidissimo exponere frigori, quod robustissimi viri cum villoso pectore experiri non auderent. Hæc omnia apprimè noverat divinus senex; undè toties in scriptis (*o*) ad consuetudinem vitæque rationem attendere jubet, non solùm in sanitate tuendâ, sed & in morbis debellandis. *Consueti* (*p*) *solitos labores ferre, etiamsi fuerint debiles, aut senes, insuetis robustis licet & juvenibus, faciliùs ferunt.* (*q*) *A multo tempore consueta, etiamsi fuerint deteriora, insuetis minùs turbare solent. Oportet igitur etiam ad insolita transire.* Ipse quoque Erasistratus monet

(*b*) Cheyn. De sanit. tuend. p. 188.

(*c*) Swalv. Querel. ventricul. p. 101.

(*d*) Ibid. p. 103.

(*e*) De Affect. Epid. Lib. VI. Sect. IV.

(*f*) Comm. in Lib. VI. de Affect. Epid.

(*g*) Boerh. Inst. Med. §. 1026.

(*h*) Theor. Med. p. 452 & 594. Disput. de consuet.

(*i*) Libr. de consuetud. De Meth. medend. Lib. IX.

(*k*) Swalv. Quer. ventr. pag. 100.

(*l*) Hist. de la Médec. par M. le Clerc, p. 390.

(*m*) Plin. Hist. Natur. Lib. XIX. cap. III.

(*n*) Vid. Luc. Tozz. Oper. Med. Tom. II. p. 154.

(*o*) De Diæt. Lib III. De vict. acut. De Humid. usu, &c.

(*p*) Aphor. Sect. II. Aph. 49.

(*q*) Ibid. Aphor. 50.

Medicos hæc omnia parvi facientes, raro ægris fausto successu opem allaturos; aut aliquandò ipsos miserrimè jugulaturos; ut contigit Ario Peripatetico, (r) qui cum ex potu levissimè refrigerato singultu statim corriperetur, nunquam ausus fuisset frigidulam aquam gustare; tandem febri occupatus, à Medicis præter consuetudinem coactus potu frigidæ uti, subitò fuit exanimatus.

(r) Galen. Libr. de consuetud.

V.

EX his deducere pronum est, quàm nociva sit uniformis consuetudo, quàm è contrariò utile à juventute assuescere indiscriminatìm ad omnia ciborum genera*, sivè ex vegetali sivè ex animali Regno deprompta; & ut consulit Hippocrates, (a) δεῖ ὧν καὶ ἐς τὰ ἀσυνήθεα μεταβάλλειν. Insueta enim semper vitare homini prorsùs impossibile, ob inopinatas rerum sortes quibus subjicitur. Cavendum tamen ne à longo tempore consueta subitò deserantur, præsertim in adultis, novumque vitæ genus derepentè instituatur. Satis patet quantum exindè periculum immineret. Neque enim ab aëre graviori v. g. ad levem etiamsi salubriorem, vel à nimio labore ad otium transire tutum est: nec nisi paulatim fieri debent mutationes illæ, quæ quidem in ætate senili vix locum habere possunt. Itaque (b) *sanus homo qui & benè valet & suæ spontis est, nullis obligare se legibus debet .... Hunc oportet varium habere vitæ genus, modò ruri esse, modò in urbe, sæpiùsque in agro, navigare, venari, quiescere interdùm, sed frequentiùs se exercere .... Prodest etiam interdùm balneo, interdùm aquis frigidis uti; modò ungi, modò id ipsum negligere, nullum cibi genus fugere quo populus utatur, interdùm in convivio esse, interdùm ab eo se retrahere, modò plus justo, modò non ampliùs assumere .... Concubitus verò neque nimis concupiscendus, neque nimis pertimescendus est.* His legibus obsequentes longam jucundamque ducent vitam; & ut canit elegantissimus Poeta (c):

* De his vide pluta apud Illustriss. D. *De Buffon*, *Hist. Natur.* in-4°. Tom. II. p. 570, &c.

(a) Aph. 50. Sect. II.

(b) Vid. Cels. Libr. I. cap. I.

(c) Vanier. Præd. rustic. Libr. IX. p. 188.

Lecto nec plumbeus Auster
Languidulos affigit; iners nec Bruma, nec Æstas
Ulla nocet: nec membra ligant nodosa podagræ:
Non stomacho gravis esca: febrem non lethifer afflat
Autumnus.

Probè tamen hìc annotandum omninò à Diætâ ablegenda esse quæcunque ex Regno minerali deprompta, muriaticum salem si excipias; nulla enim ipsis inest cum corpore analogia. Idem dicendum de vegetabilium animaliumque speciebus, horumque partibus quibusdam, quæ semper maximè nocivæ deprehenduntur, aut quæ succorum digerentium ἐνέργειαν eludentes, in chylum sanguinemque immutari nequaquàm possunt. Ablegandi pariter liquores ardentes quicunque, totidem enim venena sunt quibus, frustrà reclamantibus Medicis, lentè consumitur magna pars hominum. Quàm infelices qui iis abuti jam consueverunt! His tamen sæpè, in morbis etiam gravissimis, indulgendum esse testantur varia Medicorum acta (d). Cum igitur tùm alimentorum jucunditas, tùm iisdem utendi consuetudo indicent corpori magis esse affinia, adeòque cæteris præstare, meritò concludendum videtur,

(d) Vid. celeb. Monro, Essais d'Edimb. Tom. VI. pag. 31.

Ergo cibus deterior, sed jucundus & assuetus; meliori, sed ingrato & inassueto, potior.

Proponebat Parisiis LUDOVICUS-ANNA LAVIROTTE, Æduensis, Doctor Medicus Monspeliensis, Regius Librorum Censor, necnon Saluberrimæ Facultatis Medicinæ Parisiensis Baccalaureus, A. R. S. H. 1751, A SEXTA AD MERIDIEM.

Typis QUILLAU, Universitatis & Facultatis Medicinæ Typographi, 1751.